

2.1: Isirka ama asalka qowmiyadda Soomaalida

- Marka la baaraayo isirka ummaduhu ay leeyihiin waxaa saldhig u ah qodobadaan soo socd:

1. Luqadaha dadku ku hadlaan
2. Raadadka taariikheed ee laga soo saaro dhulka (Archeologia)
3. Dhaxaldhaqameedka & hiddaha ummaddu ay leedahay
4. Lafaha qubuuraha laga soo saaro.

jinsiga “**Xaamiga** “ ah ee ay ka soo jeedaan Awoowayaashii hore ee Soomaalida wuxu ku noolaan jiray hareeraha dhulka buuralleyda ah ee loo yaqaan “**Qawqaaz**”, ee ku taalla bartamaha waqooyibari "Aasiya"

Mudda kadibna jinsigii **Xaamigu** , waxaa uu u soo hayaamay galbeedka qaaradda **Aasiya ee ah halka maanta loo yaqaan "Jasiiradda carabta**

waxaa uuna ka koobna jinsiga **Xaamigu (3)** qolo, oo kala ahaayeen “**Masar, Kuush, iyo Buuth**”, oo ilma **Xaam bin Nuux** wada ahaayeen (CS).

Jinsiga maanta loo yaqaan Soomaalida , waxaa uu kamid ahaa firkii ka tafiirmay faracii “**kuush**”, ee ka soo jeeday jinsiga Xaamiga ah

Qowmiyadaha ay soomaalidda isku fir yihiin:

- : **Oromada**
- , **Cafarta**
- **Siidaamaha**
- **Saahaha**
- **Randiinlaha**

Ilbaxnimadii kuush ee caasimaddeedu aheyd “**Karma**” ee ka jiri jirtay dhulka maanta loo yaqaan “**Nowba**”, ee u dhaxeeya dalalka **Masar** iyo **Suudaan**

2.2: Afka Qowmiyadda Soomaalida & Afafka Ay Bahwadaagta Yihiin

Afkeennu uu kamid yahay afafka la isku yiraahdo “**Afroaasiya**”, gaar ahaan afafka “**Bahda kushiitiga**” loo yaqaan, oo ka kooban **dhawr iyo soddon af**

Shucuubta la isku yiraahdo **kushiitiga magaca af waxaa ay ka soo qaateen halka hadalku ka soo baxo**

waana af ay ku hadlaan in ka badan qiyaas ahaan **35 malyuun** oo qof, loogana hadla **(4) waddan (Soomaaliya, 2. Jabbuuti, 3. Ethobiya, 4.kenya)**

af ummadeed: waa summad lagu baadisoooco ummad kasta ee dunidaan ku nool,laguna garto halka ummaddaasi asal ahaan ay ka soo jeeddo

3 dal oo kala ah: “Soomaaliya, Leesooto & Swaazilandi”. Waxa loga hadla hal af

Afguriyada Afka Qowmiyadda Soomaalida: Waxaana maanta looga hadla dhulka Soomaalida ilaa 25 afguri "Lahjadood

Waxaana loo kal qeybin kara afguriyada afka Soomaaliga **(4)** qeybood oo waaweyn:

- **Maxaatiri:** Waxaa looga hadlaa dhammaan degaannada Soomaalidu degto, marka laga reebo degaannada u dhexeeya labada webiga **Jubba** iyo **Shabeelle**.

Wax losi qeybiya: Maxaatiriga waqooyi iyo Maxaatiriga koofure

- **Maay**
- Afguriyada“Maadhati/Asharaaf”,oo ka kooban ilaa (2) farac afguri ,oo lagaga hadlo shangaani”Muqdisho” iyo “Marka”kaliya
- Afguriyo beeled, oo gaaraaya ilaa (8) Afguri beeled

waxyaabaha keena kala duwnaashaha afguriyada:

- ✓ Isbeddellada waayaha ummaddu soo martay.
- ✓ Kala fogaanta degaannada dalku ka kooban yahay.

- ✓ Xiriirada kala duwan ee ku hadlayaashu ay la leeyihiin ummadaha kale ee la deriska ah.
- ✓ Kaladuwnaashaha qaabnooleedka dadka Soomaalida

Kala duwanantaafguriyada Maaygu waxa usababa:

- ✓ Ku hadlayaasha afguriyadaan qaar waa beeralley oo kama guuraan degaannadooda.
- ✓ Qaarkoodna waa raacato geelley iyo lo'ley ah,oo aan u guurin degaanna fogfog.
- ✓ Sida badan dadkaani uma hayaamaan baad iyo biyo la'aan.
- ✓ Kuma badna ka guursiga qabaa'ilka shisheeyaha ah.

2.3:Dadaalladii loo soo galay qorista farta cusub ee Soomaalida

1. **Iskudaygii 1aad: qarnigii 11-12aad** waxa sameyay Sheekh "**Yuusuf Alkowneyn**
2. **Iskudaygii 2aad: bartamihii qarnigii 19aad** waxa sameyay **sahmiyayaal reer yurub**
3. **Iskudaygii 3aad:** 1897kii,waxaa la soo saaray“Qaamuuskii” u horreeyay oo ahaa “Soomaali- Engiliish,Engiliish-Soomaali ”, **wax so saray” Rv.Delarajaas”**
4. **Iskudaygii 4aad:** waxaanna iskudaygaa sameeyay koox culumaa'uddiin ahaa oo aan ka xusi karno:
 - Sheekh Ibraahiim C/Ile Mayle.
 - Sheekh Maxamd Cabdi Makaahiil.
 - Sheekh Uweys bin Maxamed Al- qadiri.
 - Sayid Maxamed Cabdalla Xasan .
 - Sheekh Qaasim Al-baraawi
5. **Iskudaygii 5aad: 1922kii** ,waxaana fartaas soo saaray aqoonyahan Soomaaliyeed ,oo la dhihi jiray md: **Cismaan Yuusuf Keenidiid**
6. **Iskudaygii 6aad:** waxa sameyay Sheekh **Cabdiraxmaan Sheekh Nuur**
7. waxaana ugu dambeyntii laga soo xulay **18** faraaod:

- 3 far laatiin ah,
- 4 far carabi ah
- 11 faro cusub oo ay soo saareen aqoonyahanna Soomaaliyeed

Asbaabihii hortaagna qorista farta Soomaaliga kacaankii ka hor: Sababuhu waxa ay ahaayeen seddax weji oo kala ahaa:

- Weji ku dhisnaa aragti diineed
- Weji ku dhisna aragti qowmi ah
- Weji ku dhisnaa aragti reer galbeed

Sanadkii **1972-kii**, sanadguuradii (4)aad ee kacaanka, waxaa lagu guuleystay in la soo saaro far lagu qoro afka Soomaaliga, oo ka koobneed (22) xaraf oo shibbanayaal ah haddii lagu daro hamsada iyo (10) shaqal oo kala ah (5) shaqaldheer iyo (5) shaqalgab

2.4: Qaabqoraalka Magaca Lammaanaha Af Soomaaliga

Magaca lammaanuhu :waa wixii hal magac ka badan, oo ka kooban erayo la isku qobtolay.

Magaca lammanaha ah **laba** qaab kaliya ayaana loo qori karaa :

- In la isku qoro magaca lammaamanaha oo la xiriiriyo.
- In aan la isku qorin oo xarriiq loo dhaxeysiiyo

XAALADAHA MAGACA LAMMAANAHA LA ISKU QORO WAA 8 XAALADOOD:

Tusa guud.

TIX.	Nooca magaca lammaanaha.	Qeybaha uu ka kooban yahay.	Qaabka loo yaqaan.
1.	Magacsaleed+magacsaleed kale.	Haruub+gaal.	Haruubgaal.
2.	Magacsaleed+magacfaleed.	Mahad+celin.	Mahadcelin.
3.	Magacsaleed+fal+qurub gadsaal gala.	Geel+jir+e.	Geeljire.
4.	Mag.saleed+mag.saleed+sifo.	Caasha+carrab+dheer.	Caashacarra.
5.	Magacsaleed+qurub dhaxda ku jira+fal.	Magac+u+yaal.	Magacuyaal.
6.	Magasaleed+sifo.	Keyn+madow.	Keynmadow.
7.	Magacsaleed+sifo+qurub gadaal gala.	Madax+weyn+e.	Madaxweyn.
8.	Qurub caadi ah+mag.faleed.	Kala+barid.	Kalabarid.

Xaaladaha magaca lammaanaha xarriiqa loo dhaxeysiiyo waa 3dax xaalad:

- haddii magaca aasaasaha hore ee lammaanaha bidix ka xiga uu ku dhamaado shaqal
- marka ay isku xigsadaan laba shibbana oo kala duwan,uuna ka soo baxaayo iskunudankooda eray (silloon)
- Haddii magacsaleedka hore ee bidix xiga uu ku dhammaado xaraf shibbana ah,magaca labaadna uu ka billaawdo shaqal ama caksi

qeybaha qaabqoraalka af Soomaaliga:

- Qaabqoraalka **dhihidda**, oo ah qaab (**kooban**).
- Qaabqoraalka **dhigaalka**, oo ah qaab (**fidsan**).

astaamaha u gu mudan ee hadalka qoran la gu agaasimaa waa kuwan soo socda:

- Sadar cusub
- Weyneynta xarafka kowaad magac walba oo gaar ah
- Hakad ,: waxaa la gu gaagaabiyaa jumlada dheer si loo muujiyo meel akhriska too gu neefsan karo
- Joogsi
- Astaan wayddüneed ?
- Astaan dhawaaq !
- ASTAAN QAYLO:Erayga ama weedha oo la gu qoro xarfo wada waaweyni wax ay macnaysaa hadalkaasi in uu yahay qaylo dheer

W/Q:cabdiqadir xasan